

VELEUČILIŠTE U POŽEGI



SLAVICA STOJAKOVIĆ, 5615

KONVALIDACIJA I KONVERZIJA NEVALJANIH
PRAVNIH POSLOVA
ZAVRŠNI RAD

Požega, 2018. godine.

VELEUČILIŠTE U POŽEGI

DRUŠTVENI ODJEL

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UPRAVNI STUDIJ

KONVALIDACIJA I KONVERZIJA NEVALJANIH
PRAVNIH POSLOVA

ZAVRŠNI RAD

IZ KOLEGIJA OSNOVE GRAĐANSKOG PRAVA I

MENTOR: prof. Ivan Belaj, mag.iur.

STUDENT: Slavica Stojaković

Matični broj studenta: 5615

Požega, listopad 2018. godine

SAŽETAK

Tema ovog završnog rada glasi konvalidacija i konverzija nevaljanih pravnih poslova, a cilj rada je ukazati na važnost konvalidacije i konverzije kao poboynih pravnih poslova kojima se naknadno osnažuju nevrjedeci poslovi, odnosno kojima se pravni posao pretvara iz jednog pravnog stanja u drugo. Poboyni se pravni poslovi mogu izjednačiti s valjanima, a oni će proizvoditi namjeravane učinke sve dok ne budu poništeni. Stoga će se u samom početku rada definirati pravni poslovi i njihove najznačajnije karakteristike. Rad potom istražuje valjanost pravnih poslova iznoseći podjelu ovih poslova, nakon čega se dublje ulazi u pojam onvalidacije i konverzije u središnjem dijelu rada. Na kraju rada navodi se praktični primjer, nakon čega slijede zaključna razmišljanja o temi.

Ključne riječi: konvalidacija, konverzija, nevaljani pravni poslovi

SUMMARY

The theme of this final work is the convalidation and conversion of invalid legal affairs, and the aim of the paper is to point out the importance of convalidation and conversion as a vicious legal affair, which is subsequently reinforced by unconventional jobs, that is to say, transforming the legal business from one legal state to another. Defective legal affairs can be equated with valid, and they will produce the intended effects until they are undone. Therefore legal work and their most important characteristics will be defined at the very beginning of the work. The paper then examines the validity of legal affairs by presenting the division of these affairs, after which deeper enters the concept of validation and conversion in the central part of the work. At the end of the work, a practical example is given, followed by concluding reflections on the subject.

Key words: Convalidation, Conversion, Irrelevant Legal Affairs

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PRAVNI POSLOVI	2
2.1. Oblik pravnih poslova	4
2.2. Sadržaj pravnih poslova.....	5
3. VALJANOST POSLOVA	6
4. NEVALJANI PRAVNI POSLOVI.....	8
4.1. Ništetnost ugovora	8
4.2. Pobjnost	11
5. KONVALIDACIJA	14
5.1. Pojam i značenje	14
5.2. Zakonske pretpostavke za konvalidaciju ugovora.....	15
6. KONVERZIJA.....	17
7. INSTITUTI POBOJNOSTI U NJEMAČKOM, ŠVICARSKOM I AUSTRIJSKOM PRAVU	18
8. ZAKLJUČAK	20
POPIS LITERATURE	21

1. UVOD

Kako bi pravni posao bio valjan, nužno je sklapanje u određenom obliku, iz čega proizlazi kako će posao biti ništetan ako nije sklopljen u tom određenom obliku. Moguća je podjela nevaljanih pravnih poslova na teži i lakši oblik, pri čemu je teži oblik nevaljanog pravnog posla ništetnost, dok je lakši oblik nevaljanosti institut poboynosti, odnosno relativna ništetnost.

Poboyni pravni poslovi proizvode pravne učinke kao i valjani, ali se mogu, iz propisima predviđenih razloga i u predviđenom roku, poništiti. Slučaj konvalidacije odnosi se na naknadno osnaženje nevaljanoga pravnog posla, a ono nastupa s kasnijim uklanjanjem nedostataka koji su ga činili nevrijedećim. Načelno, pravni posao za koji u trenutku njegova sklapanja nisu bile ispunjene pretpostavke valjanosti neće konvalidirati ako se te pretpostavke ispune kasnije, dok se konverzija odnosi na pretvaranje jednoga pravnoga stanja u drugo, u potpunosti ili djelomice i ona je moguća u situacijama u kojima ništetni pravni posao udovoljava uvjetima nekog valjanoga pravnog posla te će tada među strankama vrijediti taj drugi, konvertirani, pravni posao, ako je to u skladu s ciljem stranaka.

U radu će ova dva instituta biti uspoređena sa sličnim institutima u drugim pravnim europskim pravnim poređcima kako bi se istaknula njihova važnost unutar različitih pravnih sustava. Rad započinje poglavljem o pravnim poslovima u kojima se donosi definicija istih te se navode važni učinci pravnih poslova i nabrajaju se načini očitovanja volje. Potom se ističe od čega se mogu sastojati pravni poslovi Također se nabrajaju najznačajnije karakteristike koje uređuje Zakon o obveznim odnosima. U ovom se poglavlju isto tako ističe i oblik pravnih poslova koji može biti propisan radi zaštite društvenih interesa, zaštite interesa stranaka itd. Unutar ovog se poglavlja nabrajaju te opisuju grupe elemenata koje ulaze u sadržaj pravnog posla.

Poglavlje koje slijedi govori o valjanosti poslova i o tome što se vrednuje kod određivanja valjanosti obveznopravnog ugovora. Iduće poglavlje donosi nevaljane pravne poslove i njihovu podjelu te razloge zbog kojih su pravni poslovi nevaljani.

Slijedi poglavlje o konvalidaciji u kojem se prvo definira pojam konvalidacije i ističe se značenje ovog pojma, a potom se navode zakonske pretpostavke za konvalidaciju ugovora. Poslije toga se u poglavlju o konverziji donosi definicija konverzije i što se njome može ostvariti u određenim slučajevima. Poglavlje o institutima poboynosti u njemačkom, švicarskom i austrijskom pravu donosi opis ovih instituta u navedenim zemljama.

Na kraju rada istaknut je zaključak.

2. PRAVNI POSLOVI

Pravni se posao može definirati kao stranačko očitovanje volje koje je usmjereno na postizanje dopuštenih pravnih učinaka ili samo za sebe ili u svezi s drugim potrebnim pravnim činjenicama. (Vedriš, Klarić, 2014:107)

Među pravnim su učincima najvažniji postanak, promjena ili prestanak nekog građanskopravnog odnosa, a očitovanje volje uz dodatne pravne elemente je usmjereno na postizanje željenih pravnih posljedica poput zasnivanja pravnog odnosa ili izmjene postojećeg. Pravni se posao može predstaviti i kao izjavu volje s kojom pravni poredak spaja određene pravne učinke koje stranke namjeravaju postići, a izjava volje prema Zakonu o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18), mora biti učinjena slobodno i ozbiljno. Volja se očituje na razne načine:

- riječima,
- uobičajenim znakovima,
- drugim ponašanjem iz kojega se sa sigurnošću može zaključiti o njezinu postojanju, sadržaju i identitetu davatelja izjave,
- pomoću različitih komunikacijskih sredstava. (Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, čl. 249)

Pravni se posao može sastojati od jedne ili više očitovanih volja, a ako se radi o jednostranom pravnom poslu kao što je primjerice javno obećanje nagrade, tada je dovoljno jedno očitovanje volje da bi nastao pravni posao. No, ukoliko se radi o dvostranom pravnom poslu kao što je npr. ugovor, potrebne su dvije očitovane volje za nastanak pravnog posla. Nije dovoljno samo jedno očitovanje volje u tom slučaju jer ono samo za sebe ne proizvodi željene pravne posljedice, odnosno samim očitovanjem volje jedne strane ne dolazi do nastanka ugovora.

Pravni učinci koji nastaju kao rezultat valjanih pravnih poslova nazivaju se namjeravani tj. dopušteni pravni učinci koji neće nastati baš uvijek kao posljedica svakog očitovanja volje, tj. sporazuma između pravnih subjekata o određenim pravnim učincima, već samo u pogledu onih kod kojih su ispunjene pretpostavke valjanosti pravnih poslova. Pravni posao ne smije biti ništetan niti poništen, a ukoliko je pravni posao samo pobojan, tada proizvodi pravne učinke pravnog posla tako dugo dok ne bude poništen. (Đukanović, 2017., URL: <https://www.teb.hr/novosti/2017/nistetni-i-pobojni-pravni-poslovi/>)

U hrvatskom se pravu opća pravila o pretpostavkama valjanosti pravnih poslova nalaze u Zakonu o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18), no u njemu

nije navedena definicija pravnog posla jer on ne može obuhvatiti svu problematiku općeg dijela građanskog prava. Zakon o obveznim odnosima uređuje prvenstveno obveznopravne ugovore i ovakvi ugovori imaju tri najznačajnije karakteristike:

- njima se zasnivaju obveze i protuobveze, namjera je stranaka prvenstveno usmjerena na postanak obveze;
- u obveznopravnim ugovorima je do maksimuma izraženo načelo stranačke dispozitivnosti ili načelo autonomije, koje se ne očituje samo u tome da obveznopravni odnos nastaje, mijenja se i prestaje voljom stranaka, nego i u slobodnom određivanju sadržaja ugovornog odnosa;
- obveznopravni ugovori nastaju prihvatom ponude. (Vedriš, Klarić, 2014:108)

Očitovanjem volje nastaje pravni posao jer je prema Zakonu o obveznim odnosima ugovor sklopljen kada su se stranke sporazumjele o bitnim sastojcima ugovora (Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, čl. 247). Stoga za perfekciju ugovora ne treba ništa više osim sporazuma, a za sklapanje pravnog posla, prema tome, ništa više osim očitovanja volje.

Propisivanjem pretpostavki valjanosti pravnih poslova zapravo dolazi do ograničavanja slobode ugovaranja odnosno slobode uređivanja obveznih odnosa, a prema odredbi članka 2. Zakona o obveznim odnosima, sudionici u prometu slobodno uređuju obvezne odnose, a ne mogu ih uređivati suprotno Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima i moralu društva. (Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, čl. 2)

U novom Zakonu o obveznim odnosima (Narodne novine 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18) je materija o pretpostavkama valjanosti pravnih poslova u odnosu prema dosadašnjem pravnom uređenju pretrpjela određene izmjene, dok uređenje nevaljanosti pravnih poslova nije radikalno izmijenjeno iako su neke pojedinosti ipak drukčije uređene. Prema Zakonu o obveznim odnosima 1978. godine, pretpostavke valjanosti ugovora bile su:

- poslovna sposobnost ugovornih strana,
- valjano i suglasno očitovanje volje,
- dopuštena, određena ili određiva činidba,
- dopuštena osnova ugovorne obveze te
- oblik ugovora u određenim slučajevima.

Osim provedenih izmjena u vezi s pravilima o utjecaju pravne sposobnosti pravnih subjekata na valjanost pravnog posla, dopunjena su te dijelom izmijenjena pravila o manama

volje te su ispuštena pravila o osnovi ugovorne obveze kao pretpostavci valjanosti pravnih poslova. (Nikšić, 2006:1813)

2.1. Oblik pravnih poslova

Načelno, ukoliko voljom sudionika pravnog posla, ili pak zakonom, nije određeno drugačije, poduzimanje pravnih poslova ne podliježe nikakvom obliku koji je unaprijed određen. (Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, čl. 286)

Pravni poslovi uz sudjelovanje javnih tijela obuhvaćaju pravne poslove koji zahtijevaju za valjanost posla sudjelovanje nekih javnih tijela u samom aktu sklapanja pravnih poslova ili poslije već načinjene pisane isprave o pravnom poslu. Ciljevi propisivanja određenog oblika pravnih poslova mogu biti zaštita društvenih interesa, zaštita interesa stranaka, sprječavanja falsificiranja i slično. (Vedriš, Klarić, 2014:145)

Oblik pravnog posla najčešće se traži zbog nekih od sljedećih razloga:

- valjanosti pravnog posla,
- njegove utuživosti,
- dokazivanja i
- upisa u javni registar.

Oblici pravnih poslova :

- usmeni,
- pisani,
- sa svjedocima ili sudjelovanjem nadležnih tijela
- usmeni dodaci pisanom ugovoru (Vedriš, Klarić, 2014:134)

Za valjanost pravnog posla traži se određeni oblik, a to znači da će posao biti ništetan ako nije sklopljen u tom obliku. Primjerice, ugovor kojim se prenosi pravo vlasništva na nekretninama mora biti načinjen u pisanom obliku kako bi bio valjan. Pravni posao za čiju je valjanost neophodan javnobilježnički akt predstavlja oblik ad solemnitatem.

Utuzivost pravnog posla se odnosi na činjenicu da pravni posao može biti sklopljen u bilo kojem obliku, no ako stranke žele preko suda ostvariti neko pravo iz tog ugovora, to mogu učiniti samo onda ako je posao sklopljen u određenom obliku.

Dokazivanje postojanja pravnog posla odnosi se na činjenicu da oblik ponekad služi samo kako bi se lakše dokazalo postojanje pravnog posla, a smisao oblika pravnog posla za upis u javni registar znači da ako se na temelju pravnog posla hoće izvršiti upis prava u javni registar, tada posao mora biti sklopljen u pisanom obliku. (Vedriš, Klarić, 2014:136)

2.2. Sadržaj pravnih poslova

Pravni poslovi mogu imati vrlo različit sadržaj među kojim je moguće uočiti određene elemente. Tri grupe elemenata ulaze u sadržaj pravnog posla:

- bitni sastojci,
- prirodni sastojci te
- nuzgredni sastojci pravnog posla. (Hrvatska enciklopedija, 2018., URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=50002>)

Bitni elementi pravnog posla su oni koji su nužni za određeni tip pravnog posla. Ukoliko tih elemenata nema, tada pravni posao nije nastao (primjerice prodaja - predmet i cijena). Bitni sastojci pravnog posla određeni su strogim propisom pa se nazivaju objektivno bitnim, za razliku od subjektivno bitnih sastojaka za koje stranke same ugovore da se trebaju smatrati bitnima. Bitni sastojci pravnog posla određuju osnovne pravne učinke samog pravnog posla.

Prirodni sastojci pravnog posla su oni sastojci koji se u pravnom poslu podrazumijevaju jer proizlaze iz prirode određenog pravnog posla. Bez njih pravni posao ne može postojati (to može biti primjerice odgovornost za materijalne nedostatke, ako ih želimo isključiti – moramo to izričito odrediti u ugovoru). Prirodni sastojci pravnog posla određuju one učinke pravnog posla koji osim osnovnih normalno, redovito i prirodno proizlaze iz određenog pravnog posla.

Svaki pravni posao ima svoje bitne i svoje prirodne sastojke. Nuzgredni sastojci pravnog posla su takvi sastojci koji vrijede samo ako ih stranke ugovore. Razlika između bitnih i prirodnih sastojaka s jedne strane, te nuzgrednih sastojaka s druge strane sastoji se u tome da pravni posao može postojati bez nuzgrednih sastojaka, a bez bitnih ne može. Tipičnim i najčešćim nuzgrednim sastojcima pravnog posla smatraju se uvjet, rok i nalog. (Vedriš, Klarić, 2001:107)

Uvjet je nuzgredna stranačka odredba dodana pravnom poslu kojom stranke učinak pravnog posla čine zavisnim od neke buduće i neizvjesne okolnosti. Djelovanje uvjeta ili vrijeme pendencije je vrijeme koje teče od sklapanja pravnog posla pa sve dok se uvjet ne ispuni ili ne izjalovi. Rok je uzgredna odredba kojom učinak pravnog posla nastaje tek od određenog vremena ili traje do određenog vremena. Namet je uzgredna stranačka odredba dodana besplatnom pravnom poslu kojom se stjecatelju nameće neka dužnost (nema karakter protučinidbe).

3. VALJANOST POSLOVA

Kod određivanja valjanosti obveznog ugovora vrednuje se:

- njegov sadržaj (mogućnost, dopuštenost, određenost odnosno određivost činidbe)
- svojstva ugovornih strana (pravna i poslovna sposobnost).

U određenim situacijama valjanost ugovora zahtijeva određeni oblik u kojem spomenuti ugovor mora biti sklopljen. (Vedriš, Klarić, 2001:129-130)

Ključan trenutak koji je presudan za valjanost ugovora je upravo trenutak sklapanja ugovora, odnosno njegove perfekcije (Barbić, 1980: 66). Ako je ugovor valjan u trenutku sklapanja, tada u načelu nije moguće da poslije izgubi to svojstvo. U pravilu za valjanost ugovora u pravilu nije važno ono što se naknadno događa s ugovorom, odnosno s okolnostima u kojima je sklopljen, a to se odnosi i na razloge za preuzimanje obveze. (Nikšić, 2006:1811)

Ugovor se u suvremenom obveznom pravu definira kao sporazum dviju ili više ugovornih strana o postizanju građanskopravnih učinaka koje pravni poredak veže uz postojanje valjanih ugovora (nastanak, promjena ili prestanak građanskopravnog odnosa). (Vedriš, Klarić, 2004:101-105) Viši rodni pojam od ugovora je pojam pravnog posla koji se definira kao očitovanje volje koje proizvodi građanskopravne učinke. (Vedriš, Klarić, 2004:101) Namjeravani pravni učinci nastaju kao posljedica valjanih pravnih poslova, a nazivaju se još i dopuštenim pravnim učincima. (Vedriš, Klarić, 2004:103) Dopušteni pravni učinci ne nastaju svaki put kao posljedica svakog očitovanja volje, odnosno sporazuma među pravnim subjektima o određenim pravnim učincima, nego nastaju samo u pogledu onih kod kojih su ispunjene pretpostavke valjanosti pravnih poslova.

Zakon o obveznim odnosima 1978. u odredbi čl. 25. st. 3. kazuje kako se ono što je određeno za ugovore na odgovarajući način primjenjuje i na druge pravne poslove, no takvom je pristupu prigovoreno jer se neće moći u svakom konkretnom slučaju primijeniti pravila na preostale vrste pravnih poslova, a koja su predviđena za ugovore, kao posebnu vrstu pravnih poslova. (Nikšić, 2006:1813)

Kötz (1997) navodi kako pravni poredak, propisivanjem pretpostavki valjanosti pravnih poslova, ograničava slobodu ugovaranja tj. sloboda uređivanja obveznih odnosa. Zakon o obveznim odnosima, čl. 2, određuje kako sudionici u prometu slobodno uređuju obvezne odnose, no ne smiju ih uređivati suprotno Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima niti suprotno moralu društva. (Nikšić, 2006:1814)

Navedeni Zakon također propisuje kako su pretpostavke valjanosti ugovora bile:

- poslovna sposobnost ugovornih strana (čl. 56. st. 1. Zakon o obveznim odnosima 1978.) - zajedno s poslovnom sposobnosti se najčešće kao pretpostavka valjanosti pravnih poslova, spominje i pravna sposobnost,
- valjano i suglasno očitovanje volje (čl. 26. i 28. st. 2. Zakon o obveznim odnosima 1978.),
- moguća, dopuštena, određena ili određiva činidba (čl. 46, st. 2. Zakon o obveznim odnosima 1978),
- dopuštena osnova ugovorne obveze (čl. 51., 52. i 53. Zakon o obveznim odnosima 1978.) te
- oblik ugovora u određenim slučajevima (čl. 67. i 69. Zakon o obveznim odnosima 1978.).

U novom su Zakonu o obveznim odnosima (Narodne novine 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18) izmijenjena pravila o utjecaju pravne sposobnosti pravnih subjekata na valjanost pravnog posla, a osim toga su i dopunjena te dijelom i izmijenjena pravila o manama volje. U novom su Zakonu ispuštena pravila o osnovi ugovorne obveze kao pretpostavci valjanosti pravnih poslova. (Nikšić, 2006:1815)

Zakon o obveznim odnosima navodi kako je prividan ugovor onaj koji nema učinka prema ugovornim stranama te se u takom ugovoru javlja nesklad između volje i očitovanja. Njegova je posljedica stoga ništetnost, no ukoliko prividan ugovor prikriva neki drugi ugovor, tada taj ugovor vrijedi samo ako je udovoljeno pretpostavkama za njegovu pravnu valjanost. Kod ovakvog ugovora postoji svjestan nesklad između volje i očitovanja, javlja se kada se ugovorne strane sporazumno očituju o sklapanju određenog ugovora kako bi se izazvao lažan dojam kod trećih osoba, iako ugovorne strane zapravo ne žele da ugovor nastane i pravno djeluje.

U novom Zakonu o obveznim odnosima stoji kako će ugovor biti nevaljan ukoliko je činidba nemoguća, nedopuštena, neodređena ili neodrediva (čl. 270. st. 1. Zakon o obveznim odnosima), te ako su postojale određene mane volje (čl. 279.-285. Zakon o obveznim odnosima). Osim toga, za valjanost ugovora također je nužna poslovna sposobnost ugovornih strana (čl. 18. i 276. Zakon o obveznim odnosima). U pojedinim slučajevima ugovor mora biti sklopljen u određenom obliku, u slučaju da je oblik ugovora propisan ili ukoliko su stranke uvjetovale njegovu valjanost sklapanjem ugovora u određenom obliku (čl. 286., 289. i 290. Zakon o obveznim odnosima).

4. NEVALJANI PRAVNI POSLOVI

Nevaljani pravni poslovi dijele se na teži i lakši oblik. Teži je oblik nevaljanog pravnog posla ništetnost, za koju je karakteristično da nastupa po samom zakonu, stoga pravni odnos koji je trebao nastati na temelju ništetnog pravnog posla uopće nije ni nastao. Ništetnost za svoju posljedicu ima jedino nenamjeravane pravne učinke. (Klarić, Vedriš, 2014:137–138) Premda se u propisima za ništetnost u pojedinim situacijama propisuje da pravni posao nema pravne učinke, to se tumači u smislu nepostojanja namjeravanih pravnih učinaka. Ništetni se pravni poslovi ne pobijaju niti se poništavaju pa se zato ništetnost samo konstatira deklaratornom presudom.

Razlozi nevaljanosti pravnih poslova su:

- neimanje pravne ili djelatne sposobnosti od strane stranaka,
- ne poštivanje određenog oblika i forme prilikom sklapanja posla,
- odnošenje pravnog posla na nemoguću činidbu,
- protivljenje pravnog posla moralu,
- ako je pravni posao zabranjen,
- ako postoje mane volje. (Kletečka et al., 2014:201)

Lakši oblik nevaljanosti pravnih poslova predstavlja institut pobjonosti, odnosno relativna ništetnost. Institut pobjonosti nije u tolikoj mjeri ujednačen u poredbenom pravu, a razlika postoji već na razini pravnog nazivlja te određivanja pojma pobjonih pravnih poslova. Primjerice, u germanskim pravnim porecima istaknuta je razlika između pojmova relativne ništetnosti i pobjonosti. U tom smislu relativna ništetnost odgovara pojmu ništetnosti, no krug osoba koje se mogu pozivati na ništetnost znatno je ograničen, stoga ništetnost može isticati jedino osoba u čiju je korist ništetnost ustanovljena. (Kletečka et al., 2014:201)

4.1. Ništetnost ugovora

U hrvatskom je pravu ništetan svaki onaj ugovor koji je protivan Ustavu, prisilnim propisima ili moralu društva, osim u slučaju da cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu pravnu posljedicu ili u slučaju da zakon propisuje nešto drugo. Prema tome, s njima se postupa kao da nisu niti sklopljeni, dakle pravno ne postoje.

Ništetnost ugovora je pojava kada sklopljeni ugovor ne proizvodi namjeravane pravne učinke koje bi proizvodio da je valjan. Međutim, ništetan ugovor ipak stvara određene pravne učinke, jer strane mogu, u slučaju ispunjenja, zahtjevati vraćanje ispunjenog, a može nastati i

odgovornost jedne strane za štetu drugoj strani. Na ništetnost pazi nadležni sud po službenoj dužnosti.

Razlog ništetnosti je protivnost ugovora javnom poretku, točnije ustavu pojedine zemlje, a to ne označava samo protivnost ustavnim načelima, nego označava i protivnost konkretnim odredbama ustava. Pravni posao isto tako ništetnim čini i protivnost pojedinim prisilnim propisima i protivnost moralu društva.

Razlozi ništetnosti u svezi sa stranama i očitovanjem volje su:

- poslovna nesposobnost,
- nepostojanje suglasnosti tijela pravne osobe,
- fizička sila,
- školski primjer i šala,
- simulacija,
- nesporazum i
- zabrana sklapanja ugovora jednoj strani.

S obzirom da ništetnost nastaje na osnovi zakona, sud svojom odlukom može jedino proglasiti posao ništetnim, ukoliko su se stekli za to predviđeni zakonski razlozi. Prema tome, sud može donijeti samo deklaratornu odluku, a ništetnost nastaje *ex tunc*, od samog zaključenja posla.

Ništetnost ugovora naziva se i apsolutno ništetnim pravnim poslom, a s ovakvim se poslovima postupa kao da nisu zaključeni, odnosno kao da pravno ne postoje. Ništetnošću ugovora provodi se zaštita temeljnih načela društvenog uređenja koja su izražena u pravnim i moralnim normama društva. Sud pazi na ništetnost *ex offio*, tj. po službenoj dužnosti, a ona nastupa *ex lege*, odnosno po osnovi zakona. Ništetni pravni poslovi su oni poslovi koji ne proizvode pravne učinke koje bi, da su valjani, trebali proizvesti. Ništetnost nastaje na temelju zakona i djeluje od trenutka sklapanja pravnog posla (*ex tunc*), a mogućnost isticanja ništetnosti ne zastaruje. Ako naknadno otpadne razlog ništetnosti, iznimno je moguća konvalidacija.

Razlozi za ništetnost su sljedeći:

- poslovna nesposobnost stranaka,
- nevaljanost očitovanja volje,
- nesuglasnost očitovanja volje,
- nemogućnost,
- nedopuštenost,
- neodređenost, tj. neodredivost činidbe,

- nepostojanje i nedopuštenost osnove,
- nedostatak potrebnog oblika.

Razlozi ništetnosti u svezi s pobudom odnose se na pojavu nedopuštene pobude kad je protivna javnom poretku, odnosno ustavu zemlje.

Razlozi ništetnosti zbog nedostatka oblika ističu se kada propis određuje oblik u kojem ugovor mora biti sklopljen, a i kada same ugovorne strane odrede oblik kao pretpostavku valjanosti ugovora te tada izostanak sklapanja ugovora u propisanom obliku dovodi do ništetnosti.

Ništetnost pravnog posla može biti i djelomična, jer ništetnost neke odredbe ugovora ne povlači za sobom ništetnost cijelog ugovora. Ovo pak vrijedi samo u slučaju kad ugovor može opstati bez navedene ništetne odredbe koja nije bila ni uvjet ugovora, ni odlučujuća pobuda zbog koje je ugovor sklopljen.

Kao što je već spomenuto, ništetan ugovor ne proizvodi namjeravane pravne učinke te je osnovna dužnost ugovornih strana u slučaju ništetnosti ugovora povrat u prijašnje stanje. To se čini na način da svaka od ugovornih strana ima vratiti drugoj sve što je primila po osnovi takvog ugovora. Ukoliko je ugovor ništetan zbog protivnosti svog sadržaja ili cilja Ustavu Republike Hrvatske i prisilnim propisima, sud može, no i ne mora) u cjelosti ili djelomično odbiti zahtjev nesavjesne strane. Nesavjesna je strana ona koja je u vrijeme sklapanja posla znala ili morala znati za navedene razloge ništetnosti, za vraćanjem onoga što je drugoj strani dala.

Za pravnu je posljedicu ništetnosti predviđena odgovornost za štetu zbog sklapanja ništetnog pravnog posla te ta odgovornost pada na onu stranu krivu za sklapanje ništetnog posla. Ukoliko se dokaže da je strana koja trpi štetu zbog ništetnosti posla znala ili prema okolnostima posla morala znati za postojanje uzroka ništetnosti, dužnost naknade štete ne postoji. (Landeka, 2006)

Svaka se zainteresirana osoba može pozivati na ništetnost, pored ugovornih strana i treće osobe od kojih ponajprije državni odvjetnik i državni pravobranitelj. Pravo na isticanje ništetnosti nije vremenski ograničeno. (Landeka, 2006)

Državni će odvjetnik isticati ništetnost u slučajevima kada se radi o pitanjima važnima za pravni poredak, a stranke u sporu ne moraju posebno isticati postojanje ništetnosti, čak se može dogoditi da su i protiv nje, no neovisno o željama stranaka, ukoliko sud utvrdi ništetnost dužan ju je deklarirati.

Premda ništetan ugovor ne proizvodi nikakve pravne učinke, ipak ima određene posljedice. Posljedice ništetnog ugovora su obveza restitucije i pravo na naknadu štete. Kod

ništetnosti ugovora je svaka od ugovorenih strana dužna drugoj vratiti sve ono što je ona primila temeljem tog ugovora, a u slučaju da povrat nije moguć (primjerice ako je stvar koja je predana već potrošena) ili ako se narav onoga što je ispunjeno protivi vraćanju, te se u tim slučajevima daje naknada u novcu umjesto povrata.

Za štetu je odgovorna ona strana kriva za sklapanje ništetnog ugovora, a ukoliko je druga strana znala za postojanje ništetnosti (ili ukoliko je morala znati za nju) tada ne postoji odgovornost za štetu.

4.2. Pobjnost

Pobjnost je razlog nevaljanosti pravnih poslova (Poslovni dnevnik, 2018., URL: <http://www.poslovni.hr/leksikon/pobjnost-1617>).

U povijesnom se razvoju instituta pobjnost javila nakon ništetnosti te je razlika između ova dva pojma prihvaćena tek u 19. stoljeću. Razvojem pobjnosti kao posebnog oblika nevaljanosti pravnih poslova se područje primjene pobjnosti proširilo, dok se istovremeno područje primjene instituta ništetnosti sužavalo. Rimsko pravo, s obzirom da nije težilo sistematičnosti, nije strogo razlikovalo ništetnost od pobjnosti te je poznavalo različite oblike nevaljanosti. Osim toga, ono se nije opterećivalo niti pitanjima načelne naravi kao što je primjerice nastupa li nevaljanost ex lege ili temeljem odluke pretora, potom djeluje li ona od trena kad je pravni posao sklopljen ili od trenutka donošenja odluke itd.

Zakon o obveznim odnosima propisuje kako je ugovor pobjan kada ga sklopi ograničeno poslovno sposobna strana, kada je prilikom njegova sklapanja bilo mana volje kada je to posebno određeno Zakonom (Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, čl. 33)

U hrvatskoj se pravnoj literaturi smatra kako se pobjni poslovi pobijaju tužbom, točnije konstitutivnom tužbom, (Dika, 2009:325) pri čemu se stvara specifična veza među građanskim (materijalnim) pravom i građanskim procesnim pravom. (Nikšić, 2015:363)

Pobjnost ugovora je pojava kada ugovor stvara namjeravane pravne učinke jednako kao i valjani pravni posao, s tim da ti učinci mogu biti poništeni. Pobjni se pravni poslovi mogu izjednačiti s valjanima, a oni će proizvoditi namjeravane učinke sve dok ne budu poništeni, ukoliko do toga uopće i dođe. Također, pobjnost ne postoji u općem interesu. Dakle, sud na nju ne pazi po službenoj dužnosti.

Razlozi pobjnosti su:

- ograničena poslovna sposobnost,
- mane volje,

- povreda načela jednake vrijednosti činidaba.

Kada strana koja je ograničeno poslovno sposobna sklopi ugovor, on je pobojan, kao i kad je pri njegovu sklapanju bilo mana u pogledu volje te kad je to zakonom ili posebnim propisima određeno. Kad ograničeno sposobna osoba zaključi pravni posao bez odobrenja svojeg zakonskog zastupnika, javlja se ograničena poslovna sposobnost kao razlog pobojnosti pravnog posla.

Pobojnost pravnog posla izazivaju mane volje, a to su:

- prijetnja,
- zabluda i
- prijevara.

Drugi razlozi pobojnosti predviđene zakonom nalaze se u povredi načela jednake vrijednosti činidaba i u pravnim radnjama dužnika na štetu vjerovnika. Svaki vjerovnik, čija je tražbina dospjela za isplatu, po pozitivnim propisima može pobijati radnju svog dužnika koja je poduzeta na njegovu štetu, tj. ako zbog njezina izvršenja dužnik nema dovoljno sredstava za ispunjenje vjerovnikove tražbine.

Suugovaratelju je odgovoran ugovaratelj na čijoj je strani uzrok pobojnosti za štetu pretrpljenu zbog poništenja ugovora, pod uvjetom da nije znao niti morao znati za postojanje uzroka pobojnosti.

Stranke u poslu su osobe ovlaštene na traženje poništenja, a to su iznimno i neke treće osobe. Poništenje može tražiti ona stranka u čijem je interesu ustanovljena pobojnost, a poništenje pobojnog pravnog posla se može tražiti u roku od jedne godine od saznanja za razlog pobojnosti, od prestanka prisile ukoliko je ugovor zaključen pod prijetnjom ili prisilom (subjektivni rok). Tri godine čine krajnji rok za poništenje, računajući od dana sklapanja pravnog posla (objektivni rok). Posebni su rokovi za poništenje pobojnog posla predviđeni za pojedine slučajeve te je tako ovaj rok za osobu koja je sklopila pravni posao bez potrebnog odobrenja za vrijeme vlastite ograničene poslovne sposobnosti tri mjeseca od dana stjecanja potpune poslovne sposobnosti. Jedinstveni objektivni rok duljini od godinu dana za poništenje pobojnog posla u je predviđen kod prekomjernog oštećenja, računajući od dana sklapanja pravnog posla.

Pobojni pravni poslovi proizvode pravne učinke kao i valjani, ali se mogu, iz propisima predviđenih razloga i u predviđenom roku, poništiti. Do poništenja takvi se poslovi po svojim učincima ne razlikuju od valjanih, a ako protekne rok za njihovo poništenje, postaju valjani, konvalidiraju. Ako pobojni posao bude poništen, posljedice poništenja, jednako kao i kod nišetnih poslova, nastupaju *ex tunc*, što znači od dana zaključenja posla.

Sud ne pazi na poboynost po službenoj dužnosti, nego samo na zahtjev ovlaštene osobe, a to je, u pravilu, ona strana u čijem je interesu poboynost ustanovljena. Razlog tome je što se poboynost kao sankcija nevaljanosti ustanovljuje prvenstveno sa svrhom zaštite interesa ugovornih strana, a ne općih društvenih interesa kao kod ništetnih pravnih poslova. Za poboynost se mora podići tužba na pobijanje te je ugovor pobojan kad je sklopljen od strane koja je ograničeno poslovno sposobna, kad je pri njegovu sklapanju bilo mana u pogledu volje te kad je to zakonom ili posebnim propisima određeno.

Kada se kao razlog poboynosti pravnog posla javlja ograničena poslovna sposobnost, tada je riječ o zaključivanju pravnog posla od strane ograničeno sposobne osobe koja je učinila navedeno bez odobrenja svojeg zakonskog zastupnika, a takvo odobrenje ni naknadno ne uslijedi.

Drugi razlozi poboynosti predviđeni zakonom su:

- povreda načela jednake vrijednosti činidaba,
- pravne radnje dužnika na štetu vjerovnika.

Pobijanje zbog prikrate vjerovnika naziva se paulijanskom tužbom te se ona može definirati kao tužba kojom se pobija radnja dužnika na štetu vjerovnika (*actio Pauliana*), a ukoliko dođe do poništenja poboynog posla, tada se mora izvršiti vraćanje onoga što je u izvršenju toga posla ispunjena. U slučaju da je to nemoguće ili ukoliko se priroda onoga što je ispunjeno protivi vraćanju, tada se mora dati odgovarajuća naknada u novcu koja je jednaka cijenama u vrijeme vraćanja, odnosno donošenja sudske odluke.

Kao primjer poboynog ugovora može se navesti slučaj kada ograničeno sposobna osoba, primjerice dijete, sklopi ugovor o kupnji dionica bez da je zakonski zastupnik, odnosno roditelj, dao svoj pristanak. Ovaj je slučaj primjer kada postoji razlog za poboynost ugovora. Ukoliko roditelj naknadno ne da svoje odobrenje za takav ugovor, ugovor je pobojan. Roditelj ga može pobijati pred sudom, a nakon što se ugovor uspješno pobije na sudu, smatra se da nikad nije ni sklopljen.

Ugovaratelj na čijoj je strani uzrok poboynosti odgovoran je svom suugovaratelju za štetu koju suugovaratelj trpi zbog poništenja ugovora, uvjetovano time da nije znao niti morao znati za postojanje uzroka poboynosti. (Nikšić, 2015:365)

5. KONVALIDACIJA

5.1. Pojam i značenje

Konvalidacija kao pojam potječe iz latinskog jezika i znači ojačati, osnažiti, a odnosi se na naknadno osnaženje nevaljanoga pravnog posla. Premda načelo da ono što je od početka nevaljano, protekom vremena ne može postati valjano vrijedi od davnina ipak su oduvijek postojale i iznimke pri čemu treba razlikovati radi li se o ništetnom ili pobojnomo poslu. U načelu ništetni poslovi ne mogu konvalidirati makar i da uzrok te ništetnosti naknadno nestane. Ako je zabranjeni posao izvršen, tada konvalidira, ako je zabrana manje važna. (Hrvatska enciklopedija, 2018., URL:<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32966>)

U slučaju da je razlog ništetnosti ugovora to što nije sklopljen u pisanom obliku, iako je taj propisan, on konvalidira ako su ga stranke izvršile u cijelosti ili u pretežitom dijelu, osim ako iz propisa očito ne proizlazi drugačije. Ako stranka u čiju je korist propisana pobojnost ne traži poništenje posla ili ako se odrekne tog prava, tada pobojni poslovi konvalidiraju. Primjerice, i brak koji je sklopljen, premda nisu bile ispunjene sve pretpostavke za valjanost braka, sud u nekim slučajevima neće poništiti, a to znači da je konvalidirao. (Hrvatska enciklopedija, 2018., URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=43904>)

Konvalidacija je dakle naknadno osnaženje nevrijedećeg, odnosno ništetnog pravnog posla koji nastupa s kasnijim uklanjanjem nedostataka koji su ga činili nevrijedećim. Osim toga, također nastupa i protekom određenog vremena. Onaj će pravni posao za čiju se valjanost zahtijeva pisani oblik, a da nije zaključen u tom obliku, konvalidirati ukoliko su ga stranke obavile u cijelosti ili u pretežitom dijelu. (Proleksis enciklopedija, URL: <http://proleksis.lzmk.hr/32294/>)

Potencijalna mogućnost konvalidacije ugovora koji su sklopljeni u obliku koji nije propisan nije relevantna za realne ugovore, a razlog tome je to što realni ugovor neće niti nastati ako stvar nije predana te stoga ne može niti konvalidirati. (Vedriš, Klarić, 2004:398-399) Jedino nevaljani ugovor prema kojem su ispunjene posebne pretpostavke može konvalidirati (Vedriš, Klarić, 2004:171-172), a iz toga proizlazi da institut konvalidacije nije predviđen za situacije u kojima neki pravni posao nije uopće nastao.

5.2. Zakonske pretpostavke za konvalidaciju ugovora

Za konvalidaciju ugovora koji nisu sklopljeni u propisanoj pisanoj formi se moraju ispuniti sljedeće zakonske pretpostavke:

- mora se raditi o ugovoru za čije sklapanje postoji propisani oblik jer ugovori za čije su sklapanje propisani posebni oblici ne mogu konvalidirati, tj. ne mogu postati pravovaljani,
- sve ugovorne strane u cijelosti moraju (ili barem u većem dijelu) ispuniti ugovorne obveze koje su preuzete,
- iz cilja zbog kojeg je obvezni pisani ugovor propisan ne smije prozlaziti nešto drugo.

Izvršenjem obveza iz ugovora se uklanja nedostatak pisanog oblika, ali se ne uklanja nedostatak ovjere ugovora od strane suca. Zakonom o obveznim odnosima (Narodne novine 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18) je ustanovljeno, glede ugovornog oblika, temeljno načelo neobvezatnosti ugovornog oblika, ali ovaj zakon kod pojedinih vrsta ugovora stavlja obvezu pred ugovorne stranke da ugovor bude sklopljen u propisanoj formi, koja je obično pisana. Ako ugovori nisu sklopljeni u formi koja je propisana, a ako su prisutne sve ostale propisane zakonske pretpostavke, tada ti ugovori mogu osnažiti, odnosno konvalidirati. (Jelušić, 2018:123)

U načelu za onaj pravni posao za koji u trenutku njegova sklapanja nisu bile ispunjene pretpostavke valjanosti neće konvalidirati ukoliko se te pretpostavke ispune kasnije, odnosno nakon što je on sklopljen. U određenim pravnim poredcima poput francuskog prava, naknadno gubljenje pojedinih pretpostavki valjanosti pravnog posla utječe na pravni posao, no ne u smislu naknadne ništetnosti nego dolazi do nastanka prava na raskid ugovora (Nicholas, 1996: 122). Posljedice slične ovome nastupaju i u našem pravu kada se primjenjuje institut izmjene i raskida ugovora zbog promijenjenih okolnosti. Za one ugovore koji nisu sklopljeni u propisanom obliku mogućnost konvalidacije ugovora nije relevantna, odnosno nije relevantna za realne ugovore, jer takav ugovor neće niti nastati ako stvar nije predana, stoga ne može niti konvalidirati. (Vedriš, Klarić, 2004:398) Mogućnost konvalidiranja ugovora o darovanju bez prave predaje koji nije sklopljen u propisanom obliku je upitna jer realni ugovori bez predaje stvari ne mogu niti nastati, a ako ugovor nije uopće nastao, tada ne može biti nevaljan. Bez nevaljanosti se ne mogu primijeniti pravila o konvalidaciji. Ukoliko bi se došlo do zaključka da se konvalidacija odnosi i na situacije u kojima ugovor nije niti nastao, tada je mogućnost konvalidacije upitna i zbog činjenice da je cilj propisivanja oblika javnobilježničkog akta odnosno ovjerovljene isprave za ugovor o darovanju bez prave predaje

upozorenje darovatelja na pravne učinke darovanja. Ovaj se cilj ostvaruje na način što će javni bilježnik upozoriti ugovorne strane na učinke pravnog posla (Zakon o javnom bilježništvu, NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16: čl. 57.-59). Ovo je osobito važno kod ugovora o darovanju za darovatelja jer ga se na taj način zapravo štiti od olakog preuzimanja obveze ispunjenja činidbe za koju neće dobiti ništa te je stoga upitno je li ugovor o darovanju bez prave predaje koji nije sklopljen u propisanom obliku, a koji je ispunjen u cijelosti ili u pretežnom dijelu, konvalidirao. Iz cilja zbog kojeg je oblik propisan ne proizlazi mogućnost konvalidacije, a u vezi s tim može biti sporna situacija u kojoj je darovatelj na temelju takvog ništetnog ugovora o darovanju bez prave predaje ipak predao imovinsku korist obdareniku. Naime, tada bi se akt ispunjenja možda mogao tretirati kao novo realno darovanje, što bi značilo da se takva situacija može podvesti pod konverziju ili pod sklapanje novog ugovora (realnog darovanja) u propisanom obliku i istodobno ispunjenje ugovorne obveze, navodi Nikšić (2006:1827).

Konvalidirati može jedino nevaljani ugovor u pogledu kojeg su ispunjene posebne pretpostavke (Vedriš, Klarić, 2004:171-172), prema tome proizlazi kako institut konvalidacije nije predviđen za situacije u kojima neki pravni posao nije uopće nastao. Ugovor za čije se sklapanje zahtijeva pisani oblik smatra se pravovaljanim i u slučaju da nije sklopljen u tom obliku ako su ugovorne strane ispunile u cijelosti, ili barem u pretežitom dijelu, obveze koje nastaju iz njega. Izuzetak je situacija u kojoj iz cilja radi kojeg je oblik i propisan ne proizlazi štogod drugo. U hrvatskom se pravu navedene odredbe za konvalidaciju ugovora koji nisu sklopljeni u propisanoj pisanoj formi moraju se ispuniti sljedeće zakonske pretpostavke: mora se raditi o ugovoru za čije je sklapanje propisan pisani oblik, a ugovori za čije je sklapanje propisan neki drugi oblik ne mogu konvalidirati, tj. ne mogu postati pravovaljani, sve ugovorne strane moraju ispuniti u cijelosti ili pretežito preuzete ugovorne obveze, ništa drugo ne smije proizlaziti iz cilja zbog kojeg je propisan obvezni pisani ugovorni oblik. Primjer konvalidacije ugovora je pitanje zakupa poslovnog prostora koje je bilo regulirano odredbama Zakona o poslovnim zgradama i prostorijama, a prema odredbama tog zakona se ugovor o zakupu poslovnih prostorija zaključuje pismeno, a ugovor koji nije zaključen u pismenom obliku nema pravni učinak. Unatoč tome, ukoliko su stranke ugovor izvršile u cijelosti, ili u pretežitom dijelu, sudska je praksa zauzela stajalište da je ugovor o zakupu poslovnog prostora valjan i u usmenom obliku kada su ga ugovorne strane izvršile. Izvršenjem ugovora se pri tome smatra ispunjenje svojih obveza od strane obje ugovorne stranke.

6. KONVERZIJA

Konverzija kao pojam se, u pravu, odnosi na pretvaranje jednoga pravnoga stanja u drugo, u potpunosti ili djelomice. Konverzija je u užem smislu pretvaranje ništetnog pravnoga posla u valjani pravni posao.

Konverzija je moguća u situacijama u kojima ništetni pravni posao udovoljava uvjetima nekoga drugoga, valjanoga pravnog posla te će tada među strankama vrijediti taj drugi (konvertirani) pravni posao, ukoliko je sve to u skladu s ciljem koji su stranke imale na umu kada su sklapale prvotni pravni posao. Osim toga, to mora biti i pod pretpostavkom da bi one sklopile konvertirani posao da su znale za ništetnost sklopljenoga pravnoga posla. U Hrvatskoj enciklopediji stoji kako je konverzija „pretvaranje jednoga pravnoga stanja u drugo, u potpunosti ili djelomice“, a ovaj pojam u užem smislu označava „pretvaranje ništavoga pravnoga posla u valjani pravni posao. Konverzija je moguća ako ništavi pravni posao udovoljava uvjetima nekoga drugoga, valjanoga pravnog posla. Tada će između stranaka vrijediti taj drugi (konvertirani) pravni posao, ako je to u skladu s ciljem koji su stranke imale na umu kada su sklapale prvotni pravni posao i pod pretpostavkom da bi one sklopile konvertirani posao da su znale za ništavost sklopljenoga pravnoga posla. Prema nasljednopravnim propisima do konverzije dolazi kada je predak sklopio ugovor o ustupu i raspodjeli imovine za života samo s nekima od svojih potomaka, a s time se nije složio netko od ustupiteljevih potomaka koji su pozvani naslijediti ga po zakonu. Tada se ono što je ustupljeno smatra darom i s time će se, nakon pretkove smrti, postupati kao s darovima učinjenima nasljednicima.“ (Hrvatska enciklopedija, 2018., URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32986>)

Putem konverzije neke stranke u određenim slučajevima mogu ostvariti željene ciljeve koje su prethodno željeli postići ništetnim poslom. U rimskom pravu konverzija nije bila općeprihvaćena iako su zabilježeni slučajevi u kojima je načelno potvrđena. Važno je da nevaljani posao sadrži sve pretpostavke za drugi posao kojim stranke mogu postići namjeravane učinke. Dakle, konverzija je pretvaranje ništetnog pravnog posla u neki drugi posao koji je pravno valjan ukoliko u ništetnom poslu postoje pretpostavke za drugi posao kojim će stranke ostvariti ciljeve koje su htjele prvobitnim (ništetnim) poslom. (Šarac, Lučić, 2011:170) U pravnom prometu često dolazi do konverzije pravnih poslova iz razloga što što takav ništetan pravni posao može udovoljavati uvjetima za valjanost pojedinog drugog pravnog posla. Pri tome se njegova kauza nalazi u suglasnosti s namjerama i sa željama sudionika tog posla. (Strika, 2016:46)

7. INSTITUTI POBOJNOSTI U NJEMAČKOM, ŠVICARSKOM I AUSTRIJSKOM PRAVU

Njemačko pravo poznaje dodatni institut osim poboynosti (Nikšić, 2015:364) te tako postoji relativna nišetnost koja djeluje samo prema osobi u čiju je korist ustanovljena. Ovaj se koncept poznaje kod nemoralnih pravnih poslova, kod pravnih poslova raspolaganja, a pri tome se kao obrazloženje ističe fleksibilnost relativne nišetnosti nasuprot apsolutne nišetnosti. Na relativnu se nišetnost može pozvati samo ona osoba koju štiti određeni propis. Austrijsko pravo također poznaje i priznaje ovaj oblik nevaljanosti pravnih poslova. (Nikšić, 2015:365)

Poboyni se pravni poslovi u njemačkom i švicarskom pravu pobijaju jednostranim očitovanjem volje, a to je pravo, po svojoj pravnoj naravi, preobražajno pravo. Preobražajno je pravo subjektivno pravo koje svog nositelja ovlašćuje da proizvede, jednostranom izjavom volje, određenu pravnu posljedicu. Njemačko i švicarsko pravo se podudaraju u tome, a osoba u čijem se interesu nalazi ustanovljena poboynost ostvaruje svoje pravo jednostranim očitovanjem volje kojim poništava pravni posao.

U švicarskom pravu ugovor ne obvezuje ugovornu stranu kod koje je postojala mana volje, dok njemačko pravo to čini. U njemačkom je pravu poboyn ugovor valjan sve dok ne bude poništen.

U teoriji, kao i u praksi, se švicarski pristup približio njemačkome. U njemačkom su pravu razlozi poboynosti:

- zabluda,
- prijevara,
- prijetnja.

U švicarskom su pravo ovi razlozi sljedeći:

- prekomjerno oštećenje,
- zabluda,
- prijevara,
- prijetnja. (Nikšić, 2015:368)

Izjava volje kojom se pravni posao pobija ne mora biti posebnog oblika i ona pripada krugu očitovanja volje koja moraju biti primljena od one strane kojoj su upućena kako bi proizvela pravne učinke. U ponekim se slučajevima poništaj mora ostvarivati sudskim putem i u onim pravnim porecima koji prihvaćaju poništaj očitovanjem volje.

U njemačkom i švicarskom pravu se propisuju rokovi u kojima osoba koja pobija pravni posao mora dati izjavu volje. Pri tome oni ne podliježu zastari jer pravo pobijati pravni posao očitovanjem volje se drži preobražajnim pravom, a ne tražbinom. (Nikšić, 2015:369)

U različitim pravnim porecima propisani su različiti rokovi za pobijanje pravnih poslova. U njemačkom pravu se pobijanje očitovanja volje zbog zablude mora poduzeti bez odgode čim osoba koja je ovlaštena pobijati pravni posao sazna za razlog poboynosti, a to može biti najkasnije u roku od 10 godina od očitovanja volje koje je objekt pobijanja. Kod slučaja prijevare jednogodišnji rok teče od otkrivanja prijevare, dok kod prijetnje isti rok počinje teći od kada je prijetnja prestala. U švicarskom pak pravu poboyni pravni poslovi konvalidiraju u roku od godine dana od saznanja razloga poboynosti (zabluda, prijevara), ili jednu godinu od prestanka prijetnje. Poslije isteka ovog roka se posao više ne može pobijati. Pobijanje očitovanja volje, u austrijskom pravu, zbog zablude, prijetnje i prekomjernog oštećenja podliježe zastari u roku od tri godine od sklapanja ugovora. No, za razliku od njemačkog i švicarskog prava, u austrijskom je pravu potrebno sudskim putem zahtijevati poništaj pravnog posla. (Nikšić, 2015:370)

U austrijskom se pravu pobijanje sudskim putem zahtijeva kada je riječ o pravnom poslu sklopljenom zbog zablude ili prijevare. U starijoj hrvatskoj pravnoj teoriji kada je naše privatno pravo općenito bilo pod snažnim utjecajem austrijskog prava, smatralo se kako se pobijanje obavlja u nekim slučajevima izjavom ovlaštenika izvan suda, ali za to redovno treba tužba, prigovor ili molba za povrat u prijašnje stanje. (Spevec, 1898:8)

8. ZAKLJUČAK

Na kraju rada se može zaključiti kako se pravni poslovi najčešće sklapaju usmeno, pisano, sa svjedocima ili sudjelovanjem nadležnih tijela, a za valjanost pravnog posla se, u hrvatskom pravu, traži određeni oblik, što znači da će posao biti ništetan ako nije sklopljen u tom obliku. U sadržaj pravnog posla ulaze tri grupe elemenata, a to su bitni sastojci, prirodni sastojci te nuzgredni sastojci pravnog posla. Kod određivanja valjanosti obveznopravnog ugovora vrednuje se njegov sadržaj i svojstva ugovornih strana.

Nevaljane pravne poslove moguće je podijeliti na teži i lakši oblik, pri čemu je teži oblik nevaljanog pravnog posla ništetnost, za koju je karakteristično da nastupa po samom zakonu i koja za svoju posljedicu ima jedino nenamjeravane pravne učinke. Lakši oblik nevaljanosti pravnih poslova je institut poboynosti, odnosno relativna ništetnost. Razlog ništetnosti je protivnost ugovora javnom poretku, točnije ustavu pojedine zemlje, a to ne označava samo protivnost ustavnim načelima, nego označava i protivnost konkretnim odredbama ustava.

Konverzija je pretvaranje jednog pravnog stanja u drugo pravno stanju, bilo to djelomično ili u potpunosti, dok je konvalidacija naknadno osnaženje pravnog posla koji je nevaljan, pa stoga, iako nema konvalidacije, konverzija postoji. Prema tome, konvalidirati može samo nevaljani ugovor u pogledu kojeg su ispunjene posebne pretpostavke, a konverzija se može dogoditi samo kada ništetni pravni posao udovoljava uvjetima nekoga drugoga, valjanoga pravnog posla.

Može se zaključiti kako je iznimno važno poznavati i pravilno primijeniti pravila o konverziji i konvalidaciji kod pravnih poslova jer prilikom sklapanja poslova mnoštvo je pitanja koja mogu biti sporna i koja mogu imati nedostatke te činiti povredu javnog poretka.

POPIS LITERATURE

PRAVNI PROPISI:

1. *Zakon o javnom bilježništvu* (NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16)
2. *Zakon o obveznim odnosima* (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18)

KNJIGE:

3. Barbić, J. (1980) *Sklapanje ugovora po Zakonu o obveznim odnosima (suglasnost volja)*. Zagreb: Informator
4. Dika, M. (2009) *Građansko parnično pravo, Tužba*. VI. knjiga, Zagreb: Narodne novine
5. Spevec, F. J. (1898) *Tumač Zakonu od 24. ožujka 1897 o pobijanju pravnih djela glede imovine insolventna dužnika*. Zagreb: Tisak i naklada knjižare Lav. Hartman (Kugli i Deutsch)
6. Strika, I. (2016) *Oblik pravnog posla*. Završni rad, Gospić: Veleučilište "Nikola Tesla u Gospiću"
7. Šarac, M. i Lučić, Z. (2011) *Rimsko privatno pravo*, Split: Naklada Bošković
8. Vedriš, M. i Klarić, P. (2001) *Građansko pravo: opći dio, stvarno, obvezno i nasljedno pravo*. Peto izdanje. Zagreb: Narodne novine
9. Vedriš, M. i Klarić, P. (2004) *Građansko pravo*. 8. izdanje, Zagreb: Narodne novine, Zagreb
10. Vedriš, M. i Klarić, P. (2014) *Građansko pravo*, Zagreb: Narodne novine

ČASOPISI:

11. Jelušić, D. (2018) Konvalidacija formalnih ugovora. *Pravo i porezi*, br. 3, 119-125
12. Kletečka, A., ur. (2014) *Bürgerliches Recht. Auflage*, Band I, 14. Beč: Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung
13. Kötz, H. (1997) *European Contract Law*, Vol. 1. Clarendon Press, Oxford
14. Nicholas, B. (1996) *The French Law of Contract*. Oxford: Clarendon Press
15. Nikšić, S. (2006) Utjecaj razloga za preuzimanje obveze. *Zbornik PFZ*, 56 (6), str. 1809-1846
16. Nikšić, S. (2015) Pravna sredstva za pobijanje nevaljanih pravnih poslova – ostvarivanje preobražajnog prava ili konstitutivna tužba? *Zbornik PFZ*, 65, (3-4), str. 361-386

WEB RESURSI:

17. Đukanović, Lj. (2017) Ništetni i pobjni pravni poslovi, TEB poslovno savjetovanje, URL:<https://www.teb.hr/novosti/2017/nistetni-i-pobjni-pravni-poslovi/> (19.08.2018.)
18. Hrvatska enciklopedija, *Konvalidacija*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=32966> (16.07.2018.)
19. Hrvatska enciklopedija, *Konverzija*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32986> (16.07.2018.)
20. Hrvatska enciklopedija, *Pravni posao*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=50002>
21. Landeka, N. (2006) *Pravni termini i propisi koje morate znati: Pobjnost ugovora, ništetnost ugovora, oglasivanje rjesenje ništetnim*. HAZUD, URL: <http://www.hazud.hr/pravni-termini-i-propisi-koje-morate-znati-pobjnost-ugovora-nistetnost-ugovora-oglasivanje-rjesenje-nistetnim/> (19.08.2018.)
22. Poslovni dnevnik, *Pobjnost*. URL: <http://www.poslovni.hr/leksikon/pobjnost-1617> (30.08.2018.)
23. Pravna klinika, URL: <http://klinika.pravo.unizg.hr/content/nistetnost-pravnih-poslova>
24. Proleksis enciklopedija, *Konvalidacija*. URL: <http://proleksis.lzmk.hr/32294/> (16.07.2018.)

IZJAVA O AUTORSTVU RADA

Ja, Slavica Stojaković, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog rada pod naslovom **Konvalidacija i konverzija nevaljanih pravnih poslova** te da u navedenom radu nisu na nedozvoljen način korišteni dijelovi tuđih radova.

U Požegi, 06.02.2019. god.

SLAVICA STOJAKOVIĆ
